

Az intenzív továbbképzés első éve az Eötvös József Tanítóképző Főiskolán

A 12/1985. (X. 1.) MM sz. rendelet alapján az 1985/86-os tanévtől főiskolánk is vállalkozott az intenzív továbbképzés beindítására, amelynek feladata, hogy „áttekintést adjon az iskolai tananyagot tudományosan megalapozó, a felsőoktatásban korábban nem tanított ismeretekről, feldolgozza a nevelő-oktató munkához szükséges legfontosabb oktatáspolitikai, pedagógiai, pszichológiai stb. szakmai tudományos ismereteket, kiemelt figyelmet fordítson a tantárgypedagógiára, az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazására.

A tanítói továbbképzés tartalma az általános pedagógiai, pszichológiai, szociológiai ismeretek, egésznapos nevelés (összesen 30 óra), a magyar nyelvi és irodalmi nevelés (50 óra) és a matematikai nevelés (40 óra) főbb témaköreit öleli fel.

Egy év elteltével tapasztalatainkat — részt vevő „hallgatók” véleményét is kikérve — összegeztük, s a továbbiakban a tanfolyam szervezésekor, a foglalkozások vezetősekor figyelembe vesszük.

A továbbképzés előkészítése

Az 1985 őszén megküldött központi tematika alapján az érintett tanszékek (neveléstudományi, nyelvi és irodalmi, természettudományi tanszék) kialakították éves programjaikat a kötelező és ajánlott irodalmak pontos megjelölésével. Elkészítettük a továbbképzés ütemezését (november — 2 nap, február 10 nap, április — 2 nap, május — 5 nap + augusztus 25. — záróvizsga), a tanító kollégáknak kiosztandó segédanyagokat: tematika, záródolgozatok témajegyzéke stb., létrehoztuk a tanfolyam „tantes-tületét”.

A tanfolyam szervezésekor és folyamatában szoros, állandó kapcsolatban álltunk a szervező megyék — Bács-Kiskun és Csongrád megye — pedagógiai intézeteivel. (Részvétel a tanfolyam indításán, látogatások, tematikák, tájékoztató anyagok megküldése.)

A továbbképzés személyi, tárgyi feltételei

A továbbképzésen való közreműködésre, az órák megtartására azokat az oktató kollégákat kértük fel, akik pedagógiailag-szakmailag jól képzettek, általános iskolai gyakorlattal, tapasztalatokkal rendelkeznek.

Néhány foglalkozás megtartására, hospitálások szervezésére a Bács-Kiskun megyei alsó tagozatos vezető szaktanácsadót is meghívtuk. A tanfolyam főiskolai elhelyezését (tanterem, könyvtár, eszközök használata stb.) jól tudjuk biztosítani. Az időbeli ütemezésnél kollégiumi adottságainkat vettük figyelembe, igazodtunk a főiskolai tanév időbeosztásához, hiszen a bentlakás csak a nappali hallgatók távollétében (őszi, tavaszi szünet, február — III. évfolyamos hallgatók külső szakmai gyakorlata, május — vizsgaidőszak) tudjuk lehetővé tenni.

Esetenként tehát tanító kollégáink a bentmaradó hallgatókkal együtt laktak a kollégiumban. Ez a kényszermegoldás azonban nem gátolta a továbbképzés munkáját, sőt olyan pozitív mellékhatásokat is eredményezett, hogy hallgatóink kicsit „ráláthat-

tak” későbbi feladataikra, a tanfolyam hallgatói pedig néha még segítettek is a tanító-jelölték iskolai gyakorlatokra való felkészülésében.

Szeptemberben induló új kollégiumunk viszont még jobb elhelyezést és szükség szerinti létszámnövelést is lehetővé tesz majd.

A továbbképzés tartalma, időkeretei

A képzés központilag kialakított programját mind szaktudományi, mind tantárgy-pedagógiai szempontból általában megfelelőnek tartjuk, ezért a továbbképzés tartalmának helyi kialakításakor igazodtunk a központi tematika javaslataihoz. Néhány résztárgyban kollégáink éltek a belső szerkezeti változtatások jogával, ezt a lehetőséget továbbra is igénylik. Esetenként — a munka folyamatában — a tanfolyamhallgatók kérésére kisebb módosításokat végeztünk. (Pl. a tematikában szereplő irodalmi művek pszicho- és szociolingvisztikai vizsgálata helyett „felnőtt szintű” szövegelemzést végeztek olyan szövegekkel, amelyeknek részletei, átdolgozott formája az olvasókönyvekben helyet kap — a tematikában nem szerepel, de szükséges volt a népköltészet műfajok áttekintése.)

A tanfolyam időkeretei és tartalma feszített ütemű munkát kívánt meg, zömmel az előadási és kevésbé a szemináriumi szervezeti forma alkalmazását tette lehetővé. A folytonos előrehaladásra való törekvés nemigen biztosította az elidőzést egy-egy témánál, s nem sok idő maradt arra sem, hogy kellően meggyőződjünk az ismeretek elsajátításának mélységéről.

A záródolgozattal kapcsolatos szervezett konzultációs lehetőségeket és a könyvtári munkát elsősorban a februári és májusi összefüggő tanfolyami időszakban biztosítottuk. Megfelelő zárási formának tartjuk a záródolgozat és záróvizsga együttesét. Míután a tanítóknál a záróvizsga a záródolgozat véde, a vizsgára való felkészülést úgy segítették, hogy a megküldött írásbeli értékelés végén — mintegy tételként — oktatóink néhány kérdést fogalmaztak meg a tanító kollégáknak.

Az oktatói és hallgatói részről igény merült fel a tanfolyam végén szűkebb érdeklődési területhez kapcsolódóan két-három külön konzultációs óra biztosítására — a témaválasztás egybeeshetne a választott dolgozati témával, de lehetne más téma is.

A tanfolyam eredményességének megítélése

A tanítók továbbképzésének ezt a formáját egy év tapasztalata alapján is egyértelműen szükségesnek, eredményesnek, rendkívül időszerűnek tartjuk, hiszen az általános iskolában végbement tartalmi reform és a tanítóképzésben bekövetkezett fokozatbeli és tartalmi változások megkövetelik az ismeretek folyamatos felújítását, bővítését.

Az első év eredményét főiskolánkon az alábbiak jelzik:

— 31 tanító (Bács-Kiskun és Csongrád megye) szerzett tanfolyami tanúsítványt — ebből 22 kiválóan megfelelt, 9 jól megfelelt minősítéssel.

— A fenti eredmény elérését segítette, hogy az elmúlt év során a továbbképzésben az új iránt leginkább fogékony, önmagukkal szemben is igényes tanítók (munkaközösség-vezetők, szaktanácsadók) vettek részt.

A diplomaszerezés óta eltelt idő miatt mégis valamennyien fontosnak tartották újabb elméleti ismeretek megszerzését, ezek gyakorlati vetületeinek megbeszélését, elemzését. Mindez áthidalta az előképzettségben meglévő esetleges különbségeket, sikerült megtalálni azokat az érintkezési pontokat a meglévő ismeretekben, amelyek az új ismeretekhez kapcsolhatók. A foglalkozásokon teljes létszámban, igen tevékenyen vettek részt, érdeklődők, jó munkabírásaik, fegyelmek voltak, a dolgozat készítésekor irányítást igénylők és elfogadók, önálló munkájukban lelkiismeretesek, eredményesek. Önértékelésük alapján is szükségesnek és hatékonynak minősítették a tanfolyamot, erősítették e továbbképzési forma létjogosultságát.

Fentiekből az is kitűnik, hogy a küldő általános iskolák igazgatói jól biztosították a kollégák számára a részvételi lehetőséget.

Említésre méltónak tartjuk, hogy a tanfolyam hosszabb időszakai baráti, szakmai beszélgetésekre, további munkakapcsolatok kialakítására adtak lehetőséget, főiskolai oktatóink általános iskolai gyakorlattal való kapcsolatát is erősítették.

1. számú melléklet

TALLÓZÁS A TEMATIKÁBAN

1. *Általános ismeretek*
 - A közoktatás fejlesztésének főbb irányai
 - A pedagógus személyisége, munkaetikuma és mentalhigiéniája
 - Az iskolai szocializáció
2. *Magyar nyelvi és irodalmi nevelés*
 - Kommunikációelmélet
 - Nem nyelvi és nyelvi kommunikáció
 - A beszéd kommunikációs funkciói
 - A szövegvizsgálat szaktudományi szempontrendszere: szövegelemzés
3. *Irodalomtudomány*
 - A modern stilsztika és verstan
 - A klasszikus stilsztika és verstan újraéledése
4. *Anyanyelvi tantárgypedagógia*
 - Különböző típusú olvasókönyvi szövegek elemzése szövegtani és kommunikációs szempontból
 - Az Anyanyelvünk munkáltató tankönyv feladatrendszerének pedagógiai és szaktudományi elemzése
 - Az irodalmi mű esztétikai, szociológiai, pszichológiai és nyelvészeti megközelítése
5. *Matematikai nevelés*
 - Halmazelméleti alapismeretek
 - Matematikai logika alapjai
 - Számrendszerek, számolási algoritmusok
 - A kombinatorikai problémák néhány típusa
6. *Az egésznapos nevelés*
 - Az egésznapos nevelés szerepe oktatáspolitikai céljaink megvalósításában
 - Az egésznapos nevelés működési feltételeinek megteremtése a különböző szervezeti formákban
 - Szabadidő-tevékenységek. A szabad idő tartalma, a szabadidő-tevékenységek irányításának módszertani kérdései
 - A játék, a játékpszichológiai alapozás

VÁLOGATÁS A KÖTELEZŐ ÉS AJÁNLOTT IRODALOMBÓL

- Dr. Ferge Zsuzsa—dr. Gazsó Ferenc: A közoktatási rendszer funkciói és funkciózavarai.
- Deme László: A szövegtan, a szövegismeret és a szövegpszichológia az anyanyelvi nevelés rendszerében.
- Telegdi Zsigmond: Bevezetés az általános nyelvészetbe.
- Czikkvári Gábor: Műelemzési szöveggyűjtemény.
- Kovács Endre—Szerdahelyi István: Irodalomelméleti alapfogalmak.
- Adamikné dr. Jászó Anna: Irányzatok a XIX. század végi olvasástanításban.
- Keszthelyi György: A történelmi tárgyú olvasmányok tanításának néhány problémája.
- Montágh Imre: A tiszta beszéd.
- Buda Béla: Az empátia — a beleélés lélektana.
- Ranschburg Jenő—Popper Péter: Személyiségünk titkai.

2. számú melléklet

Néhány meghirdetett záródolgozati téma, amelyet legszívesebben választottak a tanítók, és amelyekből a legjobb dolgozatok készültek:

1. Egyéni bánásmód a különböző tanulótípusokkal: hátrányos helyzetű, nehezen nevelhető, tehetséges és tanulási problémával küzdő tanuló.
2. A szabadidő-tevékenység jelentősége a személyiségfejlesztésben.
3. Képességfejlesztés, tehetséggondozás a szervezett tanulási időkeretben.
4. Érzelmi nevelés lehetőségei az olvasókönyvi szövegek feldolgozása során.
5. A tanulásiirányítás megvalósítása az irodalmi szövegek feldolgozásában.
6. Az olvasóvá nevelés lehetőségei a magyarórákon.
7. Felzárkóztatási lehetőségek a 6—10 évesek matematikatanításában.
8. Egy matematikai fogalomalakulás útja (egy osztályban, egy tantervi témában).